

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 14.03.24

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Parskriving

(_skrivepraksis) Det at to forfattere skriver en tekst sammen. En under-kategori av det som på engelsk kalles “cooperative writing” (der 2 eller flere skriver sammen).

De to norske forfatterne Jon Bing og Tor Åge Bringsværd debuterte med den felles novellesamlingen *Rundt solen i ring* (1967). De har også senere skrevet og utgitt tekster i fellesskap. Om deres samarbeid har Bringsværd skrevet: Vi to sitter “på hver vår side av det digre kjøkkenbordet og håndskriver nøyaktig det samme manus. Jon bruker fyllepenn og jeg bruker kulepenn eller blyant. Vi sier høyt hver setning – og når vi er enige, skriver vi dem ned. Ved møtets slutt sitter vi altså igjen med to helt identiske manuskripter. Og det er derfor likegyldig hvem av oss som overfører teksten til datamaskin [...]. Forfatteryrket er et rimelig ensomt yrke, derfor er det trivelig å kjenne et arbeidsfellesskap i det minste en gang i uken.” (*Dagbladet* 27. mai 2008 s. 45)

Den amerikanske skrekk- og fantasyforfatteren H. P. Lovecraft skrev fortellingen “In the Walls of Eryx” (1939) sammen med en ung fan (Harrigan og Wardrip-Fruin 2009 s. 228). Den amerikanske forfatteren Philip Roth “skriver noveller med den åtte år gamle datteren til en ekskjæreste. “Vi har skrevet flere halvlange historier sammen, i tandem, over epost”, sier Roth. Han skriver én paragraf, Amelia den neste, og så videre.” (*Klassekampens* bokmagasin 23. februar 2013 s. 2)

Michel Lafon og Benoît Peeters’ bok *Vi er en annen: Undersøkelse om forfatterduoer* (2006; på fransk) handler blant annet om de franske forfatterbrødrene Jules og Edmond de Goncourt, som sammen har blitt kalt Juledmond (https://www.persee.fr/doc/AsPDF/cejdg_1243-8170_2006_num_1_13_977_t1_0251_0000_1.pdf; lesedato 13.05.22). De belgiske brødrene Joseph Henri Honoré Boex og Séraphin Justin François Boex skrev bøker sammen under det felles psevdonymet J.-H. Rosny.

“Forfatteren Mette Newth er rektor ved Kunsthøgskolen i Oslo – og datter av forfatterekteparet Lalli og Fridtjof Knutsen. I flere tiår preget de norsk kriminal-litteratur, og blir fortsatt lest som påskekrim i halvfillede eksemplarer. Men de kranglet alltid når de skrev bøker sammen. - Mor og far kranglet når de skrev sammen. Ofte måtte min søster og jeg redde manuskriptene fra ovnen. Så kunne vi

sykle sammen til forlaget med et nytt produkt fra familiefirmaet Knutsen Kriminal AS. [...] Lalli og Fridtjof Knutsen skrev seint og tidlig. I 1943 utga ekteparet fem bøker. [...] - De skrev annethvert kapittel. "Sleivete og romantisk," sa far. "Som en tørrpinn," svarte mor. [...] Fridtjof Knutsen innførte realismen i norsk kriminal-litteratur. Ved siden av å utgi et tjuetall bøker i sjangeren, var han krimreporter i Aftenposten og hadde gode kontakter i politiet og underverdenen. Lalli var journalist, forfatter og oversetter. Hun behersket best atmosfære og intrige. Dermed kunne de utfylle hverandre. [...] - Far kjente sjargongen fra politikamrene og rettssalene. Oslos underverden ble en del av vår omgangskrets, forteller Mette Newth. - Tilliten ble aldri misbrukt. Saker som far ikke kunne skrive om som journalist, ble temaer i en ny kriminalroman. "Slikt hender i Oslo" handler for eksempel om Rustad-mordet. [...] I 1943 begynte Lalli og Fridtjof å skrive bøker sammen. - Mellom to sterke personligheter måtte de bli konflikter og konfrontasjoner, minnes Mette Newth [...] Som protest mot at Aschehoug Forlag ble nazifisert, gikk Lalli og Fridtjof Knutsen over til Nasjonalforlaget. Her utkom i tur og orden "Førstebetjenten tar ferie", "Døden spiller Chopin", "Med førstebetjenten på bryllupsreise" og "Så ringte det tredje gang". [...] I 1957 ba Bladkompaniet Lalli Knutsen, som hadde skrevet en rekke Knut Gribb-fortellinger, om å introdusere en ny helt. Det ble begynnelsen på Rotta, en 16 år gamle gutt som hamler opp med skumle typer i tidsriktige omgivelser. Under pseudonymet Stein Welle skrev Lalli Knutsen hundretalls Rotta-historier, mange sammen med Fridtjof under titler som "Liket i skolegården", "Døden går på show", "Drosjemordet" og "Rotta i fare". (Arne Dvergsdal i <https://www.dagbladet.no/kultur/knutsen-kriminal-as/65595360>; lesedato 08.10.18)

"Under pseudonymet Karl Spanser utgir Fridtjof Knutsen i 1942 "Og så kom politiet". Seinere fulgte "Her lukter svidd" og "Mens Stor-Oslo sover". Bøkene er skrevet sammen med den pensjonerte politimannen Olav Kvaalen, og forteller om den virkelige kriminaliteten i samfunnet: Tysting, tjuveri og heleri, ran og sprit-smugling. Her er det ikke rom for forklede detektiver i røykfylte restauranter, her møter vi politimannen på møysommelig åstedsarbeid i marka. [...] Karl Spanser, alias Fridtjof Knutsen og Olav Kvaalen, var også flittige bidragsytere i bladet Mystikk." (Arne Dvergsdal i <https://www.dagbladet.no/kultur/knutsen-kriminal-as/65595360>; lesedato 08.10.18)

Amerikanerne Mary Jane Latsis og Martha Hennissart var parskrivere og skrev krim under psevdonymet Emma Lathen (Symons 1972 s. 193). "Mary Jane Latsis and Martha Hennissart, the two personalities behind Emma Lathen, first met in the 1950's as graduate students at Wellesley College. They resumed their friendship in 1960 and began a literary collaboration that would span nearly four decades and produce more than two dozen novels. Latsis was born in Chicago and studied economics at Wellesley. She later moved to New York to work in corporate finance. Hennissart studied law and worked for the Central Intelligence Agency and the United Nations Food and Agriculture Organization in Rome before returning to Wellesley to teach. A common interest in crime fiction and a similar dissatisfaction

with the quality and range of contemporary works in the genre led them to form a literary partnership in 1960. As they both worked in the corporate world, Latsis and Hennisart decided to adopt a pseudonym to avoid complications with business clients who might worry that their private affairs would end up as material for their mysteries. They devised the name Emma Lathen, comprising components of each of their names. Emma approximates the “M” from Mary and the “Ma” from Martha, while Lathen comes from the “Lat” of Latsis and the “Hen” of Hennisart. Later novels appeared under a second pseudonym, R. B. Dominic. Latsis and Hennisart divided the labor by writing alternate chapters of their books – Latsis with a pen and a legal pad and Hennisart on a manual typewriter.” (<http://www.enotes.com/topics/emma-lathen>; lesedato 06.11.13)

Det svenske krimforfatterparet Maj Sjöwall og Per Wahlöö ga i 1965-75 ut 10 bøker om politietterforsker Martin Beck. Ekteparet gjorde research sammen og skrev kapitler som ble satt sammen slik at det ikke lenger var mulig å vite hvem som hadde skrevet hvilke deler av bøkene. I et intervju i 2007 sa Maj Sjöwall (som hadde vært enke siden 1975) at hun og ektemannen Wahlöö “utfylte hverandre. Men det tok tid å komme dit. Vi tilpasset stil, karakterer, språk og flettet det sammen. Vi ønsket å tilpasse hverandre, å finne en stemme.” (*Ark Pocket*, gratis-magasin fra bokhandlerkjeden Ark, nr. 2 i 2007 s. 25)

De amerikanske forfatterne Catherine Lucille Moore og Henry Kuttner var både et ektepar og parskrivere. “The two were collaborators. They not only edited each other’s stories, but they also wrote them together – one writing a section and leaving it on the typewriter for the other to add to. Often they were never sure which person was responsible for what. So it’s hard to put a finger on Kuttner and Moore after their marriage, since a story bylined “Kuttner” would have some Moore in it and vice versa. In addition, they wrote under various pen names, most notably Lewis Padgett and Lawrence O’Donnell. But the general belief was that Kuttner’s stories were more “pulpy” whereas Moore was more “literary.” ” (<http://greatbutforgotten.blogspot.no/2009/02/henry-kuttner-c-l-moore-authors.html>; lesedato 04.11.13) De to skrev hovedsakelig innen sjangrene skrekk og science fiction.

Moore og Kuttner kombinerte ulike måter å samarbeide på. “One story told of them most graphically illustrates the method. Henry Kuttner, who became somewhat of a recluse when on a writing binge, had fallen asleep from exhaustion without finishing a story he was working on. Catherine came into the room, read the manuscript, and by the time he awoke the story was completed and on his desk. He was strong on beginnings, she was powerful on endings, and so a specialization grew up where each compensated for the weakness of the other. Some nineteen pen names were used, among them Lawrence O’Donnell, Lewis Padgett, C. H. Liddell, and Kelvin Kent. Collaborations were so involved that after a while both parties found it impossible to tell where one broke off and the other began. [...] the most famous writing team in science-fiction history [...] More and more, writing became

a symbiotic relationship. They frequently wrote in relays, one taking over sometimes in the middle of a sentence, helping the other past a writing block. Often one supplied the idea and the other wrote the story. Just as frequently Henry Kuttner would write the first draft and C. L. Moore would put it into final form. Kuttner was better than Moore at plotting, but Moore was a far more accomplished stylist.” (Moskowitz 1967 s. 313-314 og 328-329).

Amerikanerne Robert Silverberg og Randall Garrett skrev science fiction sammen under psevdonymet Robert Randall, bl.a. romanen *The Shrouded Planet* (1957).

Ellery Queen er et psevdonym for amerikanerne Manfred B. Lee og Frederic Dannay. Lee “created the Ellery Queen character, who was both detective and writer, in collaboration with his first cousin [...] The two men had written 33 Ellery Queen novels and four novels under another pseudonym, Barnaby Ross. The writing team also put together 53 anthologies of short stories by others and edited 15 other books. [...] the Lee Dannay team had sold around 100 million volumes. In a joint interview two years ago on the anniversary of their 40th year of collaboration, the two authors declined to give any clues to their prolific writing habits. [...] The series, which started with “The Roman Hat Mystery” in 1929, portrays Ellery Queen as an intensely logical author who helps his father, an inspector in the New York City Police Department, solve crimes of extraordinary complexity and then writes about them.” (Robert E. Tomasson i <https://www.nytimes.com/1971/04/04/archives/manfred-b-lee-is-dead-at-65-one-of-11-ery-queen-authors-he-and.html>; lesedato 03.04.20)

De franske krimforfatterne Pierre Boileau og Thomas Narcejac skrev en rekke krimbøker sammen, og også boka *Tandem eller 35 år med spenning* (1986) der de forteller om sitt samarbeid (Reuter 1997 s. 31).

De to amerikanske forfatterne Siri Hustvedt og Paul Auster “fullfører gjerne hverandres setninger. [...] Når de snakker om sine bøker, har Hustvedt lettere for å gi Auster råd om små endringer i ordvalg, mens han oftere påpeker ting som kan utelates.” (*Morgenbladet* 14.–27. mars 2008 s. 46)

“Ekteparet Alexander og Alexandra Coleho Ahndoril slåss for tiden med Jo Nesbø, Camilla Läckberg og Jens Lapidus om å være Nordens største krimeksportvare. Før den første krimromanen deres, *Hypnotisøren*, kom ut i 2009, var det store spekulasjoner i svenske media om hvilken forfatter som dekket seg bak psevdonymet Lars Kepler. Flere journalister mente det måtte være Henning Mankell eller Jan Guillou, men så viste det seg altså å være det relativt ukjente forfatterekteparet Ahndoril. [...] I *Ildvitnet* er det et spiritistisk medium som kommer i fokus. Ideen fikk ekteparet i bilen på vei hjem fra landstedet deres. Det begynte med en samtale om spiritistiske medier. [...] - Når vi først har bestemt oss for intrigen, handler mye om å gjøre en real research før vi går i gang, og researchen pågår helt til vi leverer til forlaget. Noen av stedene besøker vi, andre finner vi på. Selve intrigen er åpen hele

veien, og forandrer seg ofte etter hvert som historien skrives. Vi har et system der vi hele tiden legger små lapper med nye innspill på bordet. Vi fletter dem inn i intrigen hvis det passer, gjør gjerne overraskende endringer, ingenting er i prinsippet bestemt på forhånd selv om handlingen er nøye planlagt. Under selve skriveprosessen sitter vi ved siden av hverandre, jobber gjerne med samme kapittel, men ofte med ulike scener. Vi velger oss de scenene vi har lyst til å skrive, skriver på høy inspirasjon, mailer det vi skriver til hverandre hele tiden og får innspill der og da. Det er en svært interaktiv prosess, der vi begge jobber knallhardt for å komme i mål. Når manuset er ferdig, vet vi ikke lenger hvem som har skrevet hva, sier den ene halvdel av Lars Kepler. Hvem som sa det, er ikke så nøye. De er jo én og samme forfatter. [...] Og når de endelig leverer manuset til redaktøren, er det komplett, uten behov for rettelser. De er jo sine egne redaktører ...” ([http://www.krimfestivalen.no/2012/02/10/intervju-med-lars-kepler-et-hypnotiserende-ektepar/lesedato 16.10.13](http://www.krimfestivalen.no/2012/02/10/intervju-med-lars-kepler-et-hypnotiserende-ektepar/lesedato%2016.10.13))

De amerikanske forfatterne Gina Buonaguro og Janice Kirk skrev i 2013 om sitt samarbeid: “We've heard of coauthoring teams that sit side-by-side at the computer, yet we can't write a letter together. We are good at talking though. Mostly it's over the phone or via email, but we've learned it's essential to meet as often as possible. Over cups of tea and the occasional medicinal bottle of wine, we hash out ideas, plots, and characters, and read every draft aloud over and over. We leave these sessions feeling encouraged and with small projects to work on. Janice might rework some hackneyed dialogue, while Gina might start a new chapter. Coauthoring requires a few rules too. While writing our first novel, “The Sidewalk Artist”, fearful of offending the other, we were diplomatic to a fault. If Janice wrote something Gina didn't like, it was up to Janice to gently convince Gina of its magnificence or out it went. Some of these discussions would last for days and dozens of emails, only to have the winner concede the point on the next read – through with a sheepish “You were right.” In the end, we realized it's not whether the idea or the sentence is one or the other's – it's whether it's the right one. This epiphany led us to change our approach in “Ciao Bella”. Confident in our process and each other, we threw our careful diplomacy to the wind. It was if our individual egos had been subsumed by our collective ego. “This sentence is shit! Who write that?” was much more in keeping with the tone. That we laughed it off shows we'll survive our next book together too.” (http://www.huffingtonpost.com/gina-buonaguro/how-to-co-author-a-novel_b_406306.html; lesedato 10.09.13)

Den amerikanske forfatteren Raymond Carver er mest kjent for sine noveller. “Nå åpnes det igjen for debatten om hva som egentlig skjedde med Carver selv. For hvem skrev egentlig bøkene hans, hvem skapte Carvers helt særegne stil? Kan det være at det står et navn for lite på forsiden av boka? Fortellingen om forholdet mellom Raymond Carver og hans meget aktive redaktør Gordon Lish er et av de merkelige kapitlene i den moderne litteraturhistorien. [...] I 1981 ga han [Carver] ut novellesamlingen “What we talk about when we talk about love”. Boka ble hans store gjennombrudd som forfatter. De to samlingene gjorde ham berømt som en

stilistisk minimalist, en merkelapp Carver aldri likte. Han var ingen minimalist. Det var det redaktøren hans, Gordon Lish, som var. Da Raymond Carver leverte inn “What we talk about when we talk about love” til sin redaktør Lish, het boka “Beginners” og var mer enn dobbelt så tykk. Lish kuttet 55 prosent, over halvparten, av ordene i Carvers noveller. I to av novellene strøk han 78 prosent, eller fire av fem ord i Carvers manuskript. [...] Lish ga ikke bare novellene nye navn, han stokket om på og forandret handlingene i fortellingene. Ti av de tretten novellene fikk nye avslutninger av Lish. I originalmanuskriptene fra Carver snakker karakterene om følelsene sine. De angrer ting, de gråter. Når Lish var ferdig var følelsene og tårene strøket. Hans fingeravtrykk – og saks – er overalt i teksten. Det kan alle som leser engelsk selv se, dersom de kjøper den nylig utgitte samlingen av Carvers noveller i prestisjeserien “Library of America”, der bare de aller beste av amerikanske forfatterne blir utgitt. For samlingen inneholder ikke bare novellene fra “What we talk about when we talk about love” slik de ble redigert av Lish. Boka inneholder også det opprinnelige manuset, Carvers egen “Beginners”. Carvers enke, Tess Gallagher, har fortalt at hun lovet Carver å gi ut boka slik han opprinnelig ville ha den. Hun forteller også at det tok 12 år å redigere vekk Lish endringer, så gjennomgripende var de.” (Andreas Wiese i *Dagbladet* 19. desember 2009 s. 72)

“Raymond Carver var takknemlig for Lish redaktørjobb på den første novelle-samlingen, den som ble skrevet og utgitt før han sluttet å drikke. Men da Carver fikk tilbake “Beginners” med ny tittel, drastiske nedskjæringer og drastiske endringer i teksten forsøkte han virkelig å kjempe for både sin versjon og sin verdighet som forfatter. [...] Sammen hadde de to skapt en ny stil. [...] Det er lett å forstå at Carver syntes det var vanskelig å bli rost for noe som ikke var helt hans eget, eller at han ikke kunne fordra “minimalisme”-merkelappen. Suksessen gjorde Carver sterkere. Den neste boka, “Cathedral” nektet han Lish å kutte i. “Jeg orker ikke mer av den slags kirurgisk amputasjon og transplantasjoner” skrev han. Lish aksepterte motstrebende, og boka ble anmeldt som en ny utvikling i Carvers forfatterskap: rikere, litt varmere og med mange flere ord på sidene. Lish og Carver skilte lag. Det er lett å lese historien som en redaktørs maktmisbruk overfor en forfatter. Problemet er at resultatet ble glitrende. Mange mener de fleste novellene er bedre slik Lish redigerte dem enn i Carvers egne versjoner. Til tider og ofte virker det som Carver mente det selv også. Den selvsikre Lish har prøvd seg som forfatter selv, men hans fortellinger med titler som “Ville ikke en tittel bare gjøre det verre?” har aldri fått like mange lesere som Carver. Kanskje han manglet en sterk redaktør.” (Andreas Wiese i *Dagbladet* 19. desember 2009 s. 72)

Den svenske forfatteren Liza Marklund er “tilbake med romanen “Postcard Killers”. Den er skrevet i samarbeid med den amerikanske bestselgerforfatteren James Patterson. Marius Aronsen, redaktør i Bokklubben Nye Bøker, forteller at det er Patterson som har skrevet skissen til plottet. Deretter har Marklund skrevet historien, mens amerikaneren har kommentert og diskutert med henne underveis.” (*Dagbladet* 29. november 2009 s. 36)

“Trenden fra i fjor med parskrivning av krim er gjeldende også i år. [...] Nylig kom den svenske *Mannen som ikke var morder* (Rosenfeldt og Hjorth) og danske A. J. Kazinski (Klarlund og Weinreich) med *Den siste gode mann*. En duo som overrasket positivt i fjor var Lene Kaaberbøl og Agnete Friis. I romanen *Gutten i kofferten* introduserte de Røde Kors-sykepleier Nina Borge. En “vanlig” sykepleier som havner ute for noen ganske uvanlige hendelser. Ved å bruke en sykepleier med stort sosialt engasjement får vi en helt annen tilnærming til forbrytelsene enn det politiromanene gir.” (Marius Aronsen i <http://marius.bokklubben.no/>; lesedato 17.09.13)

Bjørn Sortland og Tyra Teodora Tronstad publiserte i 2013 ungdomsboka *Det blir pinlig uansett*. “Uten å ha møtt hverandre har de to forfatterne skrevet epostromanen “Det blir pinlig uansett”, visstnok på tretten dager. [...] Romanen består utelukkende av eposter. [...] At boka er skrevet av to forfattere, har noen åpenbare fordeler. Ikke bare får Elias og Susanne helt forskjellige og distinkte stemmer. Også variasjonen i målform [nynorsk og bokmål] skaper en god dynamikk og gjør at formen ikke virker ensformig.” (*Dagbladet* 9. september 2013 s. 50)

Danskene Anders Rønnow Klarlund og Jacob Weinreich skapte det felles psevdonymet A. J. Kazinski, og tenkte seg denne som en person som de brukte til å gi hverandre tilbakemeldinger/kritikk: “I stedet for å si: “Jeg synes dette var elendig skrevet”, sa vi “Kazinski synes dette var elendig skrevet”. [...] En slags ond dukke med fritt ord [...] Forfatterne har skrevet annethvert kapittel, som de har sendt til hverandre for gjennomlesing. De har hatt frie tøyler til å rette hverandres tekst.” (*Dagbladet* 11. april 2011 s. 44)

Bette Londons bok *Writing Double: Women’s literary partnerships* (1999) handler blant annet om “literary partnerships such as those of Somerville and Ross, Marjorie Bernard and Flora Eldershaw (“M. Barnard Eldershaw”), Mary and Jane Findlater, and Katherine Bradley and Edith Cooper (“Michael Field”), which were forged at the turn of the century as a means of securing an otherwise elusive professionalism. London argues that “practicing authorship as two ... and practicing it professionally,” these female collaborators upheld even as they extended “the single-author model of literary production” (p. 111) that was being codified and reinforced institutionally through structures such as the Society of Authors at the turn of the century. [...] in “retrieving from obscurity some long forgotten [women] authors and their writing practices” (p. 212), she seeks what Martha Woodmansee and Peter Jaszi have termed “role models for alternative writing practices,” “proof that authorship has been – and can be – configured differently” (p. 30).” (Ann Ardis i <https://www.jstor.org/stable/pdf/464437.pdf>; lesedato 04.03.24)

Marjorie Stone und Judith Thompson har redigert antologien *Literary Couplings: Writing Couples, Collaborators, and the Construction of Authorship* (2006), som “challenges the traditional focus on solitary genius by examining the rich diversity of collaborations from the early modern to the post-modern period. *Literary Couplings* explores some of the best-known literary partnerships – from the Sidneys to Boswell and Johnson to Sylvia Plath and Ted Hughes – and also includes lesser-known collaborators such as Daphne Marlatt and Betsy Warland. The essays place famous authors such as Samuel Coleridge, Oscar Wilde, and William Butler Yeats in new contexts; reassess overlooked members of writing partnerships; and throw new light on texts marginalized due to their collaborative nature. By integrating historical studies with authorship theory, *Literary Couplings* goes beyond static notions of the writing “couple” to explore literary couplings created by readers, critics, historians, and publishers as well as by writers themselves, thus expanding our understanding of authorship.” (<https://uwpress.wisc.edu/books/2024.htm>; lesedato 04.03.24)

Ruth Perry og Martine Watson Brownley er redaktører for antologien *Mothering the Mind: Twelve Studies of Writers and Their Silent Partners* (1984).

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>